

Borgarting lagmannsrett - LB-2011-134517

Instans	Borgarting lagmannsrett - Kjennelse
Dato	2011-09-08
Publisert	LB-2011-134517
Stikkord	22. juli-saken. Oppnevning av bistandsadvokat. Pårørende til siktede.
Sammendrag	Saken gjaldt spørsmål om oppnevning av bistandsadvokat for nærmeste pårørende til en siktet i straffesak, jf. straffeprosessloven § 107a tredje ledd. Selv om ordlyden i bestemmelsen er generell, og bestemmelsen ikke er begrenset til en personkrets, fant lagmannsretten ikke hjemmel for å oppnevne bistandsadvokat. Retten la til grunn at bestemmelsen omfatter oppnevning av bistandsadvokater til personer som er i en situasjon tilsvarende fornærmede og etterlatte som omfattes av bestemmelsens første og annet ledd, jf. formålet med lovendringen. Siktetes mor måtte anses for å være utsatt for belastninger av ekstraordinær karakter, men var ikke å anse som skadelidt i saken. Hennes behov for juridisk hjelp knyttet seg til andre forhold enn prosessuelle rettigheter og plikter i anledning straffesaken. Oppnevning av bistandsadvokat til siktetes pårørende reiser prosessuelle spørsmål som lagmannsretten fant bør vurderes av lovgiver.
Saksgang	Oslo tingrett TOSLO-2011-123393 - Borgarting lagmannsrett LB-2011-134517 (11-134517SAK-BORG/04). Anke til Høyesterett forkastet, HR-2011-1849-U.
Parter	Fornærmet A (Advokat Ragnhild Cathrine Torgersen)
Forfatter	Lagdommer Cecilie Østensen. Lagdommer Vincent Galtung. Lagdommer Mette D. Trovik.

Saken gjelder oppnevning av bistandsadvokat etter straffeprosessloven § 107a tredje ledd.

Den 3. august 2011 fremsatte advokat Ragnhild Torgersen på vegne av A en begjæring til Oslo tingrett om oppnevning av bistandsadvokat i anledning straffesak mot B. B er siktet for handlingene ved regjeringskvartalet i Oslo og på Utøya i Buskerud 22. juli 2011, hvor 77 mennesker mistet livet. Han har erkjent å ha utført handlingene, men har ikke erkjent straffeskyld.

A er mor til B. I begjæringen om oppnevning av bistandsadvokat ble det anført at sakens art og alvor, og hensynet til henne som sterkt berørt, tilsa at hun hadde behov for advokat, jf. straffeprosessloven § 107a tredje ledd.

Ved Oslo tingretts beslutning 11. august 2011 ble begjæringen avslått. Tingretten la til grunn at A var kommet i en svært vanskelig situasjon, og at hun kunne ha behov for advokatbistand. Under henvisning til at bestemmelsen i straffeprosessloven § 107a tredje ledd er en meget snever unntaksregel, som ikke er ment å omfatte pårørende eller nærstående til den som er siktet for en straffbar handling, fant tingretten at hun ikke var berettiget til bistandsadvokat.

A har anket beslutningen til Borgarting lagmannsrett. Anken gjelder lovtolkningen og skjønnsutøvelsen etter straffeprosessloven § 107a tredje ledd. Det er i anken utførlig redegjort for hennes personlige forhold og for det behov hun har for juridisk bistand. Det er anført at hun er å anse som «skadelidt» i saken. For så vidt gjelder juridisk hjelp er det blant annet vist til at As bolig og postkasse er avsperrert av politiet på ubestemt tid, mulig behov for sikkerhetstiltak ved retur til hjemmet, behov for innsyn i saksdokumenter og mulighet for å forberede seg på den forestående straffesaken - herunder den forutgående rettspsykiatriske undersøkelsen, samt pågang fra media.

Det er bedt om at saken i sin helhet unntas offentlighet, jf. domstolloven § 130 første ledd bokstav a.

Det er lagt ned påstand om at advokat Ragnhild Torgersen oppnevnes som bistandsadvokat for A.

Lagmannsretten har kommet til at anken må forkastes.

Straffeprosessloven § 107a regulerer i hvilke tilfeller det skal eller kan oppnevnes bistandsadvokat. Bestemmelsens første ledd omhandler de saker der fornærmede selv har krav på bistandsadvokat, mens annet ledd gjelder oppnevning av advokat for etterlatte.

Tredje ledd gir hjemmel for oppnevning av advokat utenfor de tilfellene som fremgår av første og annet ledd, og lyder som følger:

Retten kan også oppnevne bistandsadvokat i andre tilfeller der sakens art og alvor, hensynet til de berørte eller andre særlige forhold tilsier at det er behov for advokat.

Spørsmålet i saken er om straffeprosessloven § 107a tredje ledd gir hjemmel for å oppnevne bistandsadvokat for pårørende eller nærstående til en som er siktet for en straffbar handling.

Bestemmelsen kom inn i loven i forbindelse med behandlingen av NOU 2006:10, Fornærmede i straffeprosessen - nytt perspektiv og nye rettigheter. Formålet med lovendringene var å styrke fornærmede og etterlattes stilling. Om lovhistorikken vises til Rt-2008-1502, hvor det redegjøres detaljert for denne.

Det fremgår av forarbeidene, Ot.prp.nr.11 (2007-2008) side 113 at bestemmelsen i straffeprosessloven § 107a tredje ledd

[Å]pner for en skjønsmessig adgang til å oppnevne bistandsadvokat utenom de tilfellene som er nevnt i første og annet ledd. Bestemmelsen er ment som en snever unntaksregel, selv om utformingen av den er gjort nokså generell. Formålet er særlig å kunne fange opp tilfeller der det vil være særlig behov for advokat på grunn av særegne omstendigheter i saken. Forslaget er ikke knyttet til en bestemt personkrets. Dels kan det dekke fornærmedes behov for advokat utenom tilfeller som nevnt i første ledd. Dels kan det også dekke behov for advokat for skadelidte som ikke er fornærmet, for eksempel i saker om alvorlige trafikkuulykker. Disse skadelidte er ikke dekket av første ledd bokstav c om saker der det er grunn til å tro at fornærmede får betydelig skade på legeme eller helbred siden de ikke regnes som fornærmet.

... Forslaget kan videre dekke andre etterlatte enn dem som er nevnt i § 93 a annet ledd.

Ordlyden i straffeprosessloven § 107a tredje ledd er generell, og bestemmelsen er ikke begrenset til en bestemt personkrets. Lagmannsretten er likevel - som tingretten - av den oppfatning at bestemmelsen må forstås slik at den gjelder oppnevning av bistandsadvokat til personer som er i en situasjon tilsvarende fornærmede og etterlatte som omfattes av bestemmelsens første og annet ledd, eksempelvis «andre skadelidte» slik dette uttrykket brukes i straffeprosessloven § 3. De eksempler som er gitt i forarbeidene trekker klart i denne retning. Spørsmålet om oppnevning av bistandsadvokat for pårørende eller nærstående til en som er siktet for en straffbar handling, kan ikke ses berørt i forarbeidene.

Også innholdet av bistandsadvokatoppdraget tilsier at straffeprosessloven § 107a tredje ledd er begrenset til fornærmede og etterlatte, eller andre i tilsvarende situasjon. Det fremgår av forarbeidene, Ot.prp.nr.11 (2006-2007) side 30 (skal være Ot.prp.nr.11 (2007-2008) side 30, Lovdatas anm.) at «oppnevning av bistandsadvokat må være knyttet til gjennomføringen av straffesaken. Behovet for advokat må begrunnes i behovet for advokatbistand i forbindelse med utøvelsen av prosessuelle rettigheter og plikter i saken.»

Den ankende part har anført at hun indirekte er å anse som skadelidt i den aktuelle saken, selv om hun ikke er fornærmet eller dennes pårørende eller etterlatte. Det er vist til den svært vanskelige situasjon hun nå er og behovet for både medisinsk og juridisk bistand.

Lagmannsretten er enig i at den ankende part har et betydelig behov for bistand av ulik karakter. Hun er mor til en som er siktet for handlinger av særdeles alvorlig karakter, og saken har vakt betydelig oppmerksomhet verden over. Belastningen som nærmeste pårørende i en slik situasjon må sies å være av ekstraordinær karakter. Hun er åpenbart svært berørt av hendelsene, men de personlige forhold det er redegjort for i anken medfører ikke at hun etter lagmannsrettens syn kan karakteriseres som «skadelidt», slik begrepet benyttes i strafferettslig forstand.

Den ankende part har videre anført at hun har behov for bistandsadvokat for å utøve prosessuelle rettigheter i form av orientering om sakens ulike strafferettslige sider. Det er blant annet vist til at siktede har omtalt den ankende part utførlig i sitt såkalte manifest, og således trukket hennes navn inn i sakskomplekset. Den ankende part ønsker derfor innsyn i deler av sakens dokumenter, slik at hun kan forberede seg til rettssaken.

Det er videre vist til at siktede tidligere hatt opphold hos den ankende part. Som følge av politiets etterforskning har hennes bopel og postkasse vært avsperrert av politiet siden 22. juli 2001. Dette må påregnes også i ubestemt tid fremover og skaper praktiske vansker. Hennes bopelsadresse er gjort kjent gjennom media, noe som reiser særlige sikkerhetsmessig spørsmål ved eventuell tilbakeflytting til bopel.

I likhet med tingretten er lagmannsretten av den oppfatning at den ankende parts behov for juridisk bistand i liten grad knytter seg til selve gjennomføringen av straffesaken, men er relatert til en nå svært vanskelig livssituasjon. For så vidt gjelder ønsket om dokumentinnsyn, slutter lagmannsretten seg til tingrettens begrunnelse hvor det fremgår at

Retten har i vurderingen også tatt hensyn til at din klient ikke kan få innsyn i straffesaksdokumentene uten å få oppnevnt bistandsadvokat, jf. straffeprosessloven § 242. Retten kan imidlertid ikke se at det er avgjørende forhold som tilsier at din klient skal ha tilgang på de straffesaksdokumentene du angir i begjæringen, og i alle fall ikke på en slik måte at det kan være avgjørende for spørsmålet om bistandsadvokat etter § 107a tredje ledd. For så vidt gjelder hennes øvrige angitte behov for advokatbistand er disse av en slik karakter at hun kan få bistand uten å være avhengig av oppnevnt bistandsadvokat

Etter det opplyste vil det bli søkt fylkesmannen om fri rettshjelp for den ankende part, noe som vil kunne gi mulighet for juridisk bistand i saken.

Lagmannsretten bemerker at en oppnevning av bistandsadvokat for pårørende eller nærstående til en som er siktet for en straffbar handling, vil innebære betydelige prosessuelle rettigheter, herunder rett til innsyn i sakens dokumenter, rett for eventuell bistandsadvokat under hovedforhandling til å stille spørsmål til tiltalte mv. En slik utvidelse av bistandsadvokatordningen fordrer omfattende drøftelser og vurderinger, og er etter lagmannsrettens syn en lovgiveroppgave.

Ved avgjørelsen av saken har det ikke vært nødvendig å redegjøre i detalj for den ankende parts personlige forhold. Det er etter dette ikke nødvendig å unnta rettsavgjørelsen fra offentlighet, jf. domstolloven § 130 første ledd bokstav a.

Kjennelsen er enstemmig.

Slutning:

Anken forkastes.